

מלאכת התופר

חיבור בסיכות ובהדבקה

א. שבת עג, א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזרע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזורה, הבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה. הגוזז את הצמר, המלבנו, והמנפצו, והצובעו, והטווה, והמיסך, והעושה שתי בתי נירין, והאורג שני חוטיין, והפוצע שני חוטיין, הקושר, והמתיר, והתופר שתי תפירות, הקורע על מנת לתפור [שתי תפירות]. הצד צבי, השוחטו, והמפשיטו, המולחו, והמעבד את עורו, והממחקו, והמחטכו. הכותב שתי אותיות, והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות. הבונה, והסותר, המכבה, והמבעיר, המכה בפטיש, המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות, ארבעים חסר אחת.

ב. שבת עג, ב - עה, א

והתופר שתי תפירות. והא לא קיימא! אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שקשרן. הקורע על מנת לתפור. קריעה במשכן מי הוזה? רבה ורבי זירא דאמרי תרווייהו: שכן יריעה שנפל בה דרנא קורעין בה ותופרין אותה. אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: המותח חוט של תפירה בשבת - חייב חטאת.

ג. קרבן נתנאל | מסכת שבת פרק ז סימן ז

[ג] והא לא קיימא. פירש"י וכיון דלא קיימא לאו מלאכה היא. משמע דעיקר קושית הש"ס דלא הוי אב מלאכה. אבל פטור אבל אסור הוא. ולכך תמה אני מאין נוהגין העולם שתוחבין עם מחט שקורין שטעקנאדל בל"א הקרייז עם המלבוש שקורין שופצע בל"א. הא הוי שתי תכיפות. וכן הנשים בפראג שמחברין השלייא"ר עם מחטים הללו הא הוי שתי תכיפות:

ד. שו"ע או"ח | סימן שמ

[סעיף ו] ^[א] חוט של תפירה שנפתח, ^[א] אסור למתחו, ^[ב] משום תופר.

רבי עקיבא איגר

[מג"א ס"ק יא] התופר ב' תפירות. בס' קרבן נתנאל פ"ז דשבת כ' דמ"מ בתופר ב' תפירות ולא קשר איסור דרבנן מיהא הוי ומה"ט אסור לחבר מלבושים בתחיבת המחט ב' פעמים וכ"כ בתשו' גנת וורדים ח"ח כלל ג' סי' י"ז וי"ט באורך עיין שם:

שערי תשובה

{יא} למתחו. ועיין בגו"ר סימן י"ז י"ח י"ט מה שמקמטין בגד על ידי תפירת מחט ארוך או שראשה א' עב, ותוחבין פעמים ושלש עד שמספיק לקמוט כמו תפירה אם מקיימין אותם כן כגון בגדי נשים שמניחין כן בארגז מקומט על ידי מחט שלא תצטרך להטריח שנית ודאי אסור לעשות כן בשבת אך אפילו לתחום שולי הבגדים למעלה בשעה שעוסק בעבודתו או בשעת הילוך ע"י תחיבת מחט אעפ"י שאח"כ חוזרת ושומטת המחט אין להתיר זולתי לדעת הר"ר יואל דמתיר בתפירה שאינו להתקיים וחכם אחד חולק והוא חוזר והשיב לו ומסוף דבריו משמע שאין להחמיר בתחיבה זו כ"א בעושה ע"ד שיתקיים ע"ש:

משנה ברורה

(כז) משום תופר - והעושה כן חייב חטאת [גמרא] והוא שעשה הקשר לבסוף אפי' אינו של קיימא אבל בלא קשר כלל פטור ואם יתפרדו ג' תפירות ומתחן חייב אף בלא קשר [אחרונים]. ואגב נבאר קצת דין תופר. התופר שתי תפירות חייב והוא שקשר ראשי החוט מכאן ומכאן כדי שלא תשמוט ואפי' לא היה של קיימא ואם היה של קיימא חייב גם משום קושר וכ"ז לענין חיובא אבל לענין איסורא יש אומרים דאסור ואפי' לא עשה קשר כלל וע"כ אותן האנשים שתוחבין הקרייז עם הבגד במחט בשתי תכיפות לאו שפיר עבדי [קרבן נתנאל] ואם עשה ג' תפירות חייב אף בלי קשר שהרי מתקיימת התפירה [רמב"ם]:

ה. תלמוד ירושלמי | מסכת שבת פרק ז

[דף נב עמוד א] חוט שהשחילו במחט אפי' קשור מיכן ומיכן אינו חיבור. תפרו לבגד החוט חיבור לבגד ואינו חיבור למחט. ר' יונה ור' יוסי תריהון אמרי בקשור מיכן ומיכן.

פני משה

חוט שהשחילו במחט. שהכניסו והורידו לתוך נקב המחט ומלשון משחילין הוא בפ' בתרא ד"ט אפי' קשר מכאן ומכאן. כלומר שתחב המחט בבגד עם החוט ולא החזירו להחוט אלא הניחו כן אף על פי שהחוט קשור מכאן ומכאן אינו חיבור לבגד: **החוט חיבור לבגד ואינו חיבור למחט.** כך הוא בכלאים ותיבת תפרו הכתוב כאן מיותר הוא כלומר דאנן בעינן שיהא החוט חיבור לבגד ולא שיהא חיבור למחט דזה לא מועיל כלום שאע"פ שהוא קשור מכאן ומכאן לצד המחט והמחט תחוב עמו בהבגד לאו כלום הוא דלא מיקרי חיבור להחוט עם הבגד:

ו. טור או"ח | הלכות שבת סימן שיז

מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא אבל אין פותחים אותו מחדש דמתקן מנא הוא:

בית יוסף

וכתב רבינו ירוחם בחלק י"ד (דנתיב יב פה ע"ד) דלאו דוקא לפתחו לכתחלה אלא אפילו שיהיה פתוח וקשרו בחוטים ואינו יכול להתירו אלא אם כן חותך החוטים אסור וכן אם הוא פתוח וחזר ותפרו כמו שעושיין האומנין שתופרין אותו עד שגמרו מלאכתן אסור לפתחו ולהתיר אותה [תפירה] וכן כתבו התוספות עכ"ל. וגם בהגהות מרדכי פרק במה טומנין (סי' תנז) כתוב בשם ריב"א שאם היה תפור בית הצואר אסור ושרבינו יואל מתיר וכן כתב ראב"ה (סי' רו) משום רשב"ם. עד כאן:

ז. שו"ע או"ח | סימן שיז

[סעיף ג] מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קיימא; אבל אין פותחין אותו מחדש, דמתקן מנא הוא. הגה: אפילו כבר נפתח, רק שחזר האומן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאומנים עושיין, (ר' ירוחם ח"ד); ולכן אסור לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שאומנים עושיין, אף על גב דהתפירה אינה של קיימא. דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של "ק" (הגמ"ר פ' במה טומנין); ויש מתירין בתפירה שאינה של "ק, ואין להתיר בפני ע"ה (ב"י).

ח. מנחות מא, א

ת"ר: טלית כפולה חייבת בציצית, ורבי שמעון פוטר; ושוין, שאם כפלה ותפרה שחייבת. תפרה, פשיטא! לא צריכא דנקטה בסיכוי.

רש"י

טלית כפולה - שהיתה ארוכה כשתים וכפלה. **ורבי שמעון פוטר** - שאם תפשט נמצאת ציציות באמצעיתה. **שאם תפרה חייבת** - דלא תפשט. **דנקטה בסיכוי** - ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ (לעיל לז: ע"ש) האי מאן דחייטיה לגלימא כו'.

ט. שו"ע או"ח | סימן שג

[סעיף ט] לא תצא במחט נקובה, ואם יצאה, חייבת. ושאינה נקובה, אם מעמדת בה ^(כב) קישוריה ^(כד) מותר לצאת בו, ואם אינה מעמדת בה קישוריה, אסור.

משנה ברורה

(כג) **קישוריה** - דהיינו קישורי צעיפה או שסוגרת בה מפתחי חלוקה וכיו"ב: (כד) **מותר** - יש מאחרונים שכתבו דדוקא כשהמחט אינו עשוי להתקשט בו ואז מותר מטעם שכיון שהיא משמשת לה לצורך לבישה הרי היא כבית יד להמלבושים אבל אם עשוי להתקשט בה כגון שראשה אחד עב ועשוי כעין תכשיט אסור מדרבנן להעמיד בה הקישורים דילמא שלפא ומחויא לחברתה וי"א דבכל גווני שרי דכיון דלצניעות עבידא לא שלפא ומחויא שלא יתגלה שערה ולבה וכן מצדד הגר"א בביאורו דעיקר טעם ההיתר במעמדת קישוריה משום

דלצניעות עבידא וע"כ אין למחות ביד הנוהגין להקל בזה וכ"ש מחט שאינה נקובה שלנו [שקורין שפילקע] אף שראשה אחד עב אין עשוי כעין תכשיט כ"כ ואפשר דלכו"ע שרי וע"כ בודאי יש לסמוך להקל להעמיד בה הקישורים:

י. לקט פסקי חזון איש | שבת שמ

משנה ברורה ס"ק כ"ז בשם הקרבן נתנאל דאותן האנשים דתוחבין הקרייז, עם הבגד במחט בשתי תכיפות, לאו שפיר עבדי, ועיין שם בשם רמב"ם דאם עשה ג' תכיפות חייב אף בלי קשר, שהרי מתקיימת התפירה, עיין חזו"א סימן קנ"ו בהשמטות במכתב לסימן ש"מ, דכתב דברי הקרבן נתנאל תמוהים, דהתוחב מחט להדק לפי שעה הוא כמהדק בקרסים ואין בו שמץ של תפירה, ומבואר בב"י סימן ש"א וש"ג, דמהדקין מפתח החלוק במחט שאינה נקובה, ועיין שם כארוכה, ולבסוף סיים, אבל כשתוחב מחט שחזותו מוכיח עליו שאין זה תופר אלא הידוק לפי שעה, לא נחלק בזה אדם, וכן עמא דבר ואין להחמיר כלל וכלל.

יא. שמירת שבת כהלכתה | מהדורה שלישית, פרק טו

[עד] מותר לתחוב סיכה בבגד כדי להצרו או כדי לחבר שני חלקי בד שנקרע, וגם מותר להשתמש בסיכת-בטחון במקום כפתור שנתלש, אבל אם אפשר, אל יתחב את הסיכה בבגד פעמיים אלא פעם אחת בלבד.

יב. שמירת שבת כהלכתה | מהדורה שלישית, פרק כח

[ז] מותר להסיר ביד את סיכות-החיבור (סיכות-מהדק) שמעטפה סגורה בהן, והוא הדין לסיכות-החיבור שבהן סגורה חוברת למשלוח בדואר, אבל דפים שמחוברים בסיכות-חיבור שכאלו, על מנת שישארו מהודקים ומחוברים - אסור להתירם. וכן אסור לסגור מעטפה או לחבר דפים באמצעות מהדק.

יג. שו"ע או"ח | סימן שמ

[סעיף יד] **המדבק ניירות** או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחייב; וכן המפרק ניירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתכוין לקלקל בלבד, הרי זה ^(מ) תולדת קורע וחייב.

מגן אברהם

[יח] תולדת קורע. נ"ל דאם נדבקו הדפין להדדי ע"י שעה או בשעת הקשירה מותר לפתחן כמ"ש סי' שי"ד ס"י דלא נעשה לקיום כל שכן הכא דנעשה ממילא:

[סעיף ט] מותר להפקיע ולחתוך קשרי השפוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים.

[סעיף י] חותמות שבקרקע, כגון דלת של בור שקשור בו חבל, יכול להתירו דלאו קשר של קיימא הוא, שהרי עומד להתיר; אבל לא מפקיע וחותר, משום סתירה; * ודוקא כשעשוי לקיים על מנת שלא להסירו בשבת, אבל אם אינו עשוי לקיים כלל, מותר. ומטעם זה מותר להתיר דף שמימין אותו לפני התנור ושורקין אותו בטיט, שאינו עשוי לקיים (וע"ל סי' רנ"ט).

ביאור הגר"א

[סעיף י] ודוקא כו' ומטעם. כמו דמותר להתיר ועיין סי' שיז ס"ג בהגה"ה:

טו. טור או"ח | הלכות שבת סימן שמ

חוט של תפירה שנפתח אסור למותחו משום תופר וכ' הר"פ אותן שמהדקין הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמותחין אותו ומתהדק אסור למותחו בשבת אא"כ יהיו הנקבים שהחוט בהן רחבים קצת ומתוקנים בתפירה בעיגול:

בית יוסף

וזה לשון שבלי הלקט (סי' קח לט): כתב הר"ר ישעיה (פסקי רי"ד שבת עד: ד"ה והקורע) נראה לי שאלו שעושים נקבים בפי בתי ידיים ויש חוט מחובר עם מחט שמכניסין באותם הנקבים ומהדקין עליהם בין אם היה הפתיל מושם בנקבים מערב שבת מרווח ומהדקו בשבת בין אם הכניסו בנקבים בשבת אין בו משום תופר דתופר לא הוא אלא שרוצה בקיומו שיהא מהודק תמיד וכי רפה החוט קשה לו הילכך כשמותחו חייב חטאת אבל זה שאינו רוצה בהידוק אלא בשעה שלובשו ובשעה שפושטו מרפה אותו אין בו משום תופר ואינו דומה אלא למי שיש בבגדיו לולאות וקרסים ומחברן בשבת וגם מפני המחט שהיא נקובה אין לאוסרה כיון שמחוברת בפתיל והפתיל [מחובר] בבגד ואינו נפרד לעולם מותר והוא הדין הפתיל העשוי למנעלים ודוקא אם יש נקבים מותר אבל לתפור חוט אחד בבתי ידיו וכשפושטו מרחיבו וכשלובושו מותר ומתהדק בתי ידיו תפירה היא זאת דמה לי

תפירה ליום אחד מה לי תפירה עולמית.

(ב) בהגהות מרדכי דף (ק"פ ע"ב) (פא. סי' תסא) כתב וזה לשונו והרב אליעזר הלוי (ראבי"ה סי' רו עמ' 294) כתב דדוקא [גבי] תפירה אסור שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד ועכשיו כשמותח החוט להתקיים ה"ל כתופר מעיקרא ולכן הנשים מותרות למתוח החוט סביב זרועותיהן ואפילו קושרתו אינו קשר של קיימא עכ"ל. ובית יוסף כתב בשם שבלי הלקט כדברי הר"ף אמנם נהגו להקל כדברי ההגהות וכן כתבתי לעיל (עי' לעיל סי' שיז):

טז. שו"ע או"ח | סימן שמ

[סעיף ז] אותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמותחין אותו ומתהדק, אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה בעיגול.

יז. שמירת שבת כהלכתה | מהדורה שלישית, פרק טו

[פז] דברי הלבשה חדשים הארוזים באריזת ניילון סגורה וכדו' ושכח לפותחן מבעוד יום, מותר לקרוע בשבת את האריזה דרך קלקולן, וכפי המבואר לעיל פרק ט סעיף ג, וראה שם סעיף יב.

[פז] טיטולים (חיתולי-נייר) (וכן תחבושות הגיניות), שיש בהם אגד המיועד להדבקתם בזמן השימוש בהם, וקודם השימוש בהם פותחים את האגד, מחתלים את התינוק ומדביקים את האגד על הטיטול כדי להדקו אל גוף התינוק, יש לפתוח את מדבקת האגד מלפני השבת לשוב ולכסות את האגד עם המגן של הדבק, כמו שנעשה בבית החרושת ואז בשבת יכול לפתוח בשנית את האגד ולהדביקו כרצונו על מקומו הרגיל, ובגמר השימוש יכול לפתוח ולזרוק את הטיטול.